

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 30 päivänä elokuuta 2017

588/2017

Laki

maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maakaasun siirtoverkonhaltijoihin, joilla on omistuksessaan tai hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa maakaasun siirtoverkkoa.

Maakaasuun rinnastetaan tässä laissa nesteytetty maakaasu sekä uusiutuvista energialähteistä peräisin oleva kaasu ja muu kaasu, joka on syötetty maakaasuverkkoon.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasuputkistoa, jossa maakaasua siirretään pääasiallisesti korkeapaineisena, maakaasun paikalliseen jakeluun pääasiallisesti käytettäviä korkeapaineputkistojen osia lukuun ottamatta;

2) *siirtoverkonhaltijalla* elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa siirtotoimintaa ja on vastuussa siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja tarvittaessa kehittämisestä toiminta-alueellaan, sen mahdollisista yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset kaasun siirtovaatimukset pitkällä aikavälillä;

3) *siirtoverkkotoiminnalla* liiketoimintaa, jossa toiminnanharjoittaja vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirtoverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita maakaasumarkkina-alaissa (587/2017) tai sen nojalla annetuissa säännöksissä verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä maakaasun siirtoverkkoon perustuvia palveluja niitä tarvitseville;

4) *vertikaalisesti integroituneella yrityksellä* maakaasualan yritystä tai maakaasualan yritysten ryhmää, jossa samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä on oikeus käyttää, joko suoraan tai välillisesti, määräysvaltaa ja jossa yritys tai yritysten ryhmä harjoittaa ainakin joko maakaasun siirtoa, jakelua, nesteyttämistä tai varastointia ja ainakin joko maakaasun tuotantoa tai toimittamista;

HE 50/2017
TaVM 11/2017
EV 83/2017

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 715/2009 (32009R0715); EUVL L 211, 14.8.2009, s. 36
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/73/EY (32009L0073); EYVL L 211, 14.8.2009 s. 94

5) *määräysvallalla* oikeuksia, sopimuksia tai muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä ja ottaen huomioon asiaan liittyvät tosiasialliset tai oikeudelliset olosuhteet antavat mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä, erityisesti:

a) antamalla omistusoikeuden tai käyttöoikeuden yrityksen kaikkiin tai joihinkin varoihin;

b) oikeuksin tai sopimuksin, joiden perusteella saadaan ratkaiseva vaikutusvalta yrityksen toimielinten kokoonpanossa, äänestyksissä tai päätöksissä;

6) *ministeriöllä* työ- ja elinkeinoministeriötä.

3 §

Siirtoverkkotoiminnan eriyttäminen

Maakaasun siirtoverkkotoiminta on eriytettävä tämän lain vaatimusten mukaisesti maakaasun tai sähkön tuotannosta ja toimittamisesta. Siirtoverkonhaltijan on omistettava siirtoverkko, jossa siirtoverkonhaltija harjoittaa siirtoverkkotoimintaa.

4 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus

Siirtoverkonhaltijan on varmistettava, että sen organisaatiossa ja päätöksenteossa:

1) samalla henkilöllä tai henkilöillä ei ole oikeutta:

a) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden taikka käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden; eikä

b) käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa siirtoverkonhaltijaan tai siirtoverkkoon nähden ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä taikka käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden;

2) samalla henkilöllä tai samoilla henkilöillä ei ole oikeutta nimittää siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai siirtoverkonhaltijaa lain mukaan edustavan toimielimen jäseniä ja käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä taikka käyttää suoraan tai välillisesti 3 momentissa tarkoitettuja oikeuksia maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavaan yritykseen nähden;

3) sama henkilö ei ole hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäsen sekä siirtoverkonhaltijassa että maakaasun tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä.

Jos riippumattomuuden varmentamista on pyytänyt siirtoverkonhaltija, joka on kuulunut vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, on 1 momentissa säädettyjen vaatimusten lisäksi esitettävä selvitys siitä, että:

1) vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen kuuluneen siirtoverkonhaltijan tai sen henkilöstön hallussa olevia kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ei ole siirretty maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaville yrityksille;

2) vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä hoitanutta henkilöstöä ei ole siirretty maakaasun tuotantoa tai toimitusta harjoittaviin yrityksiin.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ovat:

1) oikeus käyttää äänivaltaa;

2) oikeus nimittää hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäseniä;

3) enemmistöosuuden omistaminen.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö on valtio tai muu julkinen elin, kahta erillistä julkista elintä, jotka käyttävät määräysvaltaa yhtäältä siirtoverkonhaltijassa tai siirtoverkossa ja toisaalta maakaasun tai sähkön tuotantoa tai toimittamista harjoittavassa yrityksessä, ei katsota 1 momenttia sovellettaessa samaksi henkilöksi.

2 luku

Riippumattomuuden varmentaminen

5 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus varmennetaan noudattaen, mitä tässä pykälässä ja maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 715/2009, jäljempänä *maakaasuverkkoasetus*, 3 artiklassa säädetään.

Siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle kaikista suunnitelluista liiketoimista ja muista sen organisaatioon tai päätöksentekoon vaikuttavista toimenpiteistä, jotka voivat edellyttää sen uudelleenarviointia, ovatko liiketoimet tai toimenpiteet 3 ja 4 §:n vaatimusten mukaisia.

Energiaviraston on aloitettava varmennusmenettely:

1) siirtoverkonhaltijan tehtyä 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen;
2) omasta aloitteestaan, jos sen tiedossa on, että suunniteltu muutos siirtoverkon omistuksessa tai siirtoverkonhaltijan organisaatiossa tai päätöksenteossa saattaa johtaa 3 tai 4 §:n vastaiseen seuraukseen, tai jos sillä on syytä epäillä, että tällainen seuraus on saattanut tapahtua;

3) Euroopan komission perustellusta pyynnöstä.

Energiaviraston on tehtävä välipäätös siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa neljän kuukauden kuluessa siirtoverkonhaltijan tekemän ilmoituksen tai komission pyynnön saapumisesta. Välipäätös katsotaan tehdyksi, jos Energiavirasto ei ole antanut päätöstä tämän ajan kuluessa. Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä välipäätöksestään komissiolle varmentamisen saattamiseksi päätökseen siten kuin maakaasuverkkoasetuksen 3 artiklassa säädetään. Energiaviraston on toimitettava ilmoituksen mukana komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot. Välipäätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

6 §

Velvollisuus ilmoittaa kolmansista maista tulevista omistajista

Siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle tilanteesta, joka johtaisi siihen, että kolmannelta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan.

Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä ministeriölle ja komissiolle, jos:

1) siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista pyytää siirtoverkon omistaja tai siirtoverkonhaltija, joka on kolmannelta maasta olevan henkilön tai kolmansista maista olevien henkilöiden määräysvallassa;

2) Energiavirasto on muutoin saanut tietoonsa tilanteen, joka johtaisi siihen, että kolmannelta maasta oleva henkilö tai kolmansista maista olevat henkilöt hankkivat määräysvallan siirtoverkkoon tai siirtoverkonhaltijaan.

7 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen kolmansista maista tulevan omistuksen osalta

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettava tässä pykälässä säädetyn menettelyn mukaisesti 6 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Energiaviraston on tehtävä välipäätös neljän kuukauden kuluessa siirtoverkonhaltijan 6 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saapumisesta. Välipäätökseen ei saa hakea erikseen muutosta. Energiaviraston on ilmoitettava viipymättä välipäätöksestään ministeriölle ja komissiolle sekä pyydettävä ministeriöltä 8 §:ssä tarkoitettu lausunto ja komissiolta lausunto siitä, täyttääkö siirtoverkonhaltija maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY 9 artiklan vaatimukset. Energiaviraston on toimitettava ilmoituksen mukana ministeriölle ja komissiolle asian käsittelyn kannalta merkitykselliset tiedot.

Energiaviraston on tehtävä lopullinen päätöksensä siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta kahden kuukauden kuluessa siitä, kun 2 momentissa ja 8 §:ssä tarkoitettujen komission lausuntojen määräajat päättyvät. Energiaviraston on lopullista päätöstä tehdessään otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon. Jos komissio ei ole toimittanut lausuntoaan säädettyssä määräajassa, on katsottava, ettei sillä ole Energiaviraston välipäätöksen johdosta huomautettavaa.

Energiaviraston on annettava kielteinen ratkaisu siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa, jos:

- 1) ei ole osoitettu, että siirtoverkonhaltija täyttää 3 ja 4 §:n vaatimukset; tai
- 2) ministeriö on lausunnossaan todennut, että sille ei ole osoitettu, että varmennuksen myöntäminen ei vaaranna energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa.

Energiaviraston on liitettävä ministeriön ja komission lausunnot lopulliseen päätökseensä.

8 §

Ministeriön lausunto toimitusvarmuudesta

Ministeriön on annettava Energiavirastolle lausunto siitä, vaarantaako 6 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa siirtoverkonhaltijan riippumattomuudelle myönnettävä varmennus energian toimitusvarmuutta kansallisesti tai Euroopan unionissa. Lausunto on toimitettava Energiavirastolle siten, että virastolle jää riittävästi aikaa lausunnon käsittelyyn. Ministeriön on asiaa harkitessaan otettava huomioon:

- 1) ne Euroopan unionin oikeudet ja velvollisuudet asianomaista kolmatta maata kohtaan, jotka johtuvat kansainvälisestä oikeudesta, myös sellaisesta yhden tai useamman kolmannen maan kanssa tehdystä sopimuksesta, jossa Euroopan unioni on sopimuspuolena ja jossa käsitellään energian toimitusvarmuuteen liittyviä seikkoja;
- 2) ne Suomen oikeudet ja velvollisuudet kolmatta maata kohtaan, jotka johtuvat Suomen ja kyseisen kolmannen maan välisistä sopimuksista edellyttäen, että ne ovat Euroopan unionin oikeuden mukaisia;
- 3) muut tapaukseen ja asianomaiseen kolmanteen maahan liittyvät erityiset tosiseikat ja olosuhteet.

Ministeriön on pyydettävä lausuntoansa varten komissiolta lausunto siitä, vaarantaako varmennuksen myöntäminen energian toimitusvarmuuden Euroopan unionissa. Ministeriön on omassa lausunnossaan otettava komission lausunto mahdollisimman tarkasti huomioon. Ministeriö voi poiketa komission lausunnosta, jos varmennuksen myöntäminen

vaarantaa energian toimitusvarmuuden Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

Ministeriön lausuntoon ei saa erikseen hakea muutosta.

9 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmennuksen sisältävää maakaasuverkkolupaa koskeva ilmoitus

Energiaviraston on ilmoitettava komissiolle, kun se on myöntänyt maakaasumarkkina-lain 4 §:ssä tarkoitetun maakaasuverkkoluvan siirtoverkonhaltijalle, jonka riippumattomuus on varmennettu tämän lain ja maakaasuverkkolain 3 artiklan mukaisesti. Luvan myöntäminen on tällöin julkaistava Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

10 §

Liiketoimen täytäntöönpano

Siirtoverkonhaltija tai osapuolet eivät saa ryhtyä 5 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun liiketoimeen tai toimenpiteeseen, ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettu liiketoimen tai toimenpiteen osalta, ellei jäljempänä toisin säädetä tai asian käsittelyssä toisin määrätä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä osakeyhtiölain (624/2006) 18 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisen lunastusvelvollisuuden tai -oikeuden käyttämistä eikä luvan myöntämistä mainitun lain 16 luvussa tarkoitettuun sulautumiseen. Sulautumista ei kuitenkaan saa rekisteröidä, ennen kuin siirtoverkonhaltijan riippumattomuus on varmennettu sulautumisen osalta.

Edellä 1 momentissa säädettyä ei sovelleta päätökseen, joka koskee siirtoverkonhaltijan hallintoneuvoston, hallituksen tai yritystä lain mukaan edustavan toimielimen jäsenen nimittämistä.

11 §

Toimenpiteet siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisen epäämisen johdosta

Markkinaoikeus voi Energiaviraston esityksestä määrätä liiketoimen tai toimenpiteen purettavaksi, jos siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentaminen on eväty liiketoimen tai toimenpiteen osalta. Energiaviraston on ennen esityksen tekemistä neuvoteltava osapuolten kanssa liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta. Jos liiketoimen tai toimenpiteen vapaaehtoisesta purkamisesta sovitaan, Energiavirasto määrää noudatettavat ehdot.

12 §

Siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevan uuden päätöksen antaminen

Energiavirasto voi aiemman päätöksen estämättä tehdä uuden päätöksen siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamista koskevassa asiassa, jos aiempi päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, tai jos liiketoimi tai toimenpide on pantu täytäntöön 10 §:n vastaisesti. Uusi päätös voidaan antaa vain painavasta syystä, jos aiemman päätöksen lainvoimaiseksi tulosta taikka liiketoimen tai toimenpiteen täytäntöönpanosta on kulunut enemmän kuin viisi vuotta.

Erinäiset säännökset

13 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Ministeriön tehtävänä on lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen päätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013).

14 §

Siirtoverkonhaltijan oikeus hankkia ja toimittaa maakaasua

Siirtoverkonhaltija voi hankkia ja toimittaa maakaasua, jos toiminnan tarkoituksena on:

- 1) maakaasuverkon rakentamisessa, käytössä ja ylläpidossa tarvittavan energian hankinta;
- 2) järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitaminen;
- 3) siirtorajoitusten hallinta;
- 4) siirtoverkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien nesteytetyn maakaasun kaasuttamiseen tarkoitettujen laitteistojen käyttö ja niiden avulla tapahtuva maakaasun toimitus verkkoon;
- 5) huolehtia toimista kaasunsaannin turvaamiseksi ja neuvoston direktiivin 2004/67/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 994/2010 tai valmiuslain (1552/2011) mukaisista toimenpiteistä.

15 §

Riippumattomuuden varmentamisen suhde maakaasuverkkolupamenettelyyn

Siirtoverkonhaltijan, jolla on voimassa oleva maakaasuverkkolupa, on haettava uutta maakaasuverkkolupaa sen jälkeen, kun sen riippumattomuus on varmennettu ensimmäisen kerran.

16 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen, joka koskee tämän lain noudattamista tai Energiaviraston tämän lain nojalla tekemien päätösten noudattamista, säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa.

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Energiavirastolla on oikeus hakea valittamalla muutosta muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen, jolla tämä on kumonnut sen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

17 §

Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Energiaviraston tämän lain nojalla tekemää päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei Energiavirasto päätöksessään toisin määrää. Muutoksenhakutuomioistuimella on lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Lain voimaan tullessa siirtoverkkotoimintaa harjoittavan siirtoverkonhaltijan on toimitettava 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus siirtoverkonhaltijan riippumattomuuden varmentamisesta Energiavirastolle viimeistään 14 päivänä tammikuuta 2020.

Helsingissä 25 päivänä elokuuta 2017

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen